

Kamarás István: Olvasatok

Regények hősei, filmek szereplői, színpadok színészei mondják el nekünk azokat a mély összefüggéseket amiket íróik láttak meg életükben. A társadalom, az emberi élet, a lélek összefüggései ezek, amelyek könyvekbe vagy filmekbe rejtve mindenkihez eljuthattak. A világ értetlen viselkedését látva mégsem csak a költő jogos aggodalmaként merült fel a kérdés „De hát hol a könyv mely célhoz vezet?... Ment-e a könyvek által a világ elébb?”

Kamarás István idén megjelent Olvasatok című munkája nem zárja le ezt a kérdést, de kutatásainak a könyvben közölt eredményei olyan válaszokat fogalmazhatnak meg, mely meg kell szülessen mindenkiben, aki *küzd ereje szerint a legnemesbekért*.

Személyesen akarja ezért megszólítani minden olvasóját, így könyvét nem csupán száraz „kutatási jelentésnek” szánja. A szociológia és szociálpszichológia eszközeivel dolgozik, mégis a kutatásokhoz felhasznált véleményekben és válaszokban nem csak a pusztá szám adatot, hanem a mögötte rejtőző érző és gondolkodó embert is keresi.

Hogy erről a legfőbb szemléletéről az olvasó ne csak a könyv közepe-vége felé győződhessen meg, mindjárt a bevezető esszében – igazán szellemesen – megmaradva a kutatási módszerénél, Örkény István Trilla című novelláját elemezve kidomborítja azt.

Több mint negyedszázada tartó kutatás eredményeinek foglalata ez a könyv. Igaz nagyobb része már koráb-

ban is megjelent, mégis érdemes ezt a könyvet a kezünkbe venni, mert ez nem csupán a korábbi munkák újrakiadása, hanem azok újrafirása, aktualizálása sőt kiegészítése is, valamint eddig még meg nem jelent új írások is világot látnak benne.

A könyv első nagy fejezete Sánta Ferenc Nácik és Örkény István Meddig él egy fa? című novellájának olvasóival ismertet meg bennünket. A megkérdezettek között 17 éves középiskolások, idősebb szakmunkások, könyvtárosok, irodalomtudósok és kritikusok is voltak. Ám e kutatás nem csak az iskolázottság különböző fokából adódó különbségeket kívánta vizsgálni, hanem azért, hogy egy 50-50 fős moszkvai, szófiai és varsói diákcsoport is szerepelt a felmérésben, az irodalmi művek híd szerepét is kereste a más nemzetek lakói között.

Nem csak azt mutatja be ez a tanulmány, hogy nem csupán a legképzettebb olvasók számára jelenthet az olvasás műélvezetet és katarzist, de figyelmeztetőleg érzékelteti, hogy az olvasók különböző biológiai, lélektani és szociológiai tényezői mennyire korlátozni tudják olvasatukat.

A könyv második nagy része Bulgakov Mester és Margarita című regényét választotta alapul, hogy kutatásainak területét kiszélesíthesse.

Rendkívül érdekesítő olvasmány is egyben ez a rész, hiszen nem csak azt kutatja, hogy egy egyértelmű társadalmi kor, ill. jelenség leírása milyen gondolatokat ébresztenek azokban kik a kort személyesen nem ismerhe-

tik, hanem a mű többsíkúságának és összetettségének kihasználásával megismerkedhetünk az olvasók világnézeti, filozófiai, politikai és erkölcsi beállítódottságával is.

Igen nagy jelentőséget látok a könyv *Az irodalom olvasója* című fejezetében. Felsorolva az olvasásra motiváló erők sokféleségét, talán ez a rész világítja meg leginkább azt a felelősséget, amit mi mindannyian hordozunk a mellékrendelt emberekben formálódó olvasáskultúra terén. Bár kutatásaink eredményei majdnem biztos meglátásokat adnak arra, hogy mik azok a korlátok, amik már előre beszoríthatják az olvasásélmény kiteljesedését, akadhatnak olvasók, akiknek e könyv nem ad elég élményt arra, hogy e korlátok legalább részben ledönthetők. Igaz, hogy ez a munka már terjedelmét nem növelheti tovább ilyen, az alapvető témájától is eltérő, módszertani kérdésekkel, de talán egy-két ezzel a témával foglalkozó szakirodalomra való utalás utat mutathatna a tények láttán tenni akaró olvasóknak.

A könyv végső fejezetei, amiben Kamarás István *Markó Jézusának*, Tarkovszkij *Tükör*, ill. *Stalker* című filmjének fogadtatását vizsgálja, már nem csak a könyvek világától rugaszkodnak el, de egyben ismeretlen régiókba, tér-időn kívüli dimenziókba vezetnek minket. Hogy az ilyen magas régiókban ábrázolt művészetet össze tudja találni az emberi gondolatvilággal, Kamarás István figyelme középpontjába a nézők vallási beállítottságát helyezi, mert meglátása szerint ez adhat az embereknek leginkább olyan erőt, mely belső világukat hasonló magaslatokra emelheti.

A könyv e rövid bemutatásában először arra törekedtem, hogy leg-

főbb elemzési szempontjakkal együtt megemlítsem azokat a művészeti alkotásokat, amik a kutatás eszközeül szolgáltak. (Az Olvasatok helyes megértéséhez ui. azt hiszem elengedhetetlenül fontos ezen művek ismerete.) Ennél mélyebb szakmai megítélésre laikus voltomnál fogva azonban nem vállalkoztam, mégis olyan nagy jelentőséget érzek e kutatás eredményeiben, amit érdeme szerint nem csak a szűk szakma vagy az irodalomkedvelők, de kiváltképpen az oktatásban és a könyvtárakban dolgozók figyelmébe szeretnék ajánlani e sorokkal, hogy megerősítést kaphasson az, amit rejtett üzenetként hirdet az *Olvasatok*: olvassatok!

Werner Ákos

